

Барномаи истифодаи самараноки захираҳои
обии энергетикӣ ва сарфаиҳои нерӯи барқ
барои солиҳои 2012-2016

1. Мусаддима

"Барномаи истифодаи самараноки захираҳои обии энергетикӣ ва сарфаиҳои нерӯи барқ барои солиҳои 2012-2016" дар асоси дастур ва супоришҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки аз Паём ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 15 апрели соли 2009 бармеояд, таъия карда шудааст.

Барномаи мазкур самтҳои асосии истифодаи самараноки захираҳои обии энергетикӣ, амалӣ намудани нашлаҳ чорабиниҳо дар бахши самаранокӣ ва сарфаиҳои энергия, осилони истифода бурдани нерӯи барқ ва кам кардани талафоти энергияро фаро гирифта, сиёсати пешгирифтаи давлатро иҷрати ноил гаштан ба истислолияти энергетикӣ муайян месозад.

Бояд зикр намуд, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон дорои захираҳои бузурги обии энергетикӣ буда, дар ҷаҳон 10-и ҷаҳтумро ишғол менамояд. Захираҳои потенциалии барқи обии Ҷумҳурии Тоҷикистон 527 млрд. кВт соатро ташкил медиҳад. Аз 115,6 км³ ҷаъзаи Баҳри Арал 64 км³-и он (55,4 Ҷоиз) аз Ҷумҳурии Тоҷикистон сарчашма мегирад ва айни замон танҳо 12,52 Ҷоиз ё ин ки ҷамағъ 14,58 км³ аз ҷаъми умумии он барои манфиатиҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурда мешавад.

Маъсалаи мубрам ва муҳим иҷрати таъмин намудани амнияти энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар марҷилаи гузариш ба рушди устувори соҷаҳои иҷтимоӣ истисодӣ дар солиҳои 2012-2016, тавассути истифодаи осилони захираҳои обии энергетикӣ, ба танзим даровардани раванди истеисол, интисол ва тассимоти нерӯи барқ ва татбиқи сиёсати самаранок дар бахши сарфаиҳои энергия маисуб меёбад.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои сонеъ гардонидани талаботи афзоюндаи соҷаҳои иҷтимоӣ истисодӣ бо нерӯи барқ, яке аз соҷаҳои Комплекси сӯзишвории энергетикӣ мамлакат - соҷаи электроэнергетика нашлаҳ асосиро мебозад. Нерӯи барқ дар системаи энергетикӣ аз исоби нерӯгоҳҳои барқи обӣ - 98 Ҷоиз ва исми босимонда аз исоби нерӯгоҳи барқи ҷароратӣ - 2 Ҷоиз истеисол карда мешавад. Нишондиҳандаҳои асосии истеисоли нерӯи барқ аз захираҳои обӣ ва воридоти сӯзишворӣ вобаста буда, дар давоми 5 соли охир ба исоби миёна 16,5 млрд. кВт. соатро ташкил медиҳад.

Рушд ва фаъолияти мунтазами системаи энергетикӣ муносибатиҳои мутасобилан судманди истифодабарандагон бо корхонаҳои таъминкунандаи нерӯи барқ дар асоси андешидани чорабиниҳои амалӣ дар бахши самаранокӣ ва сарфаиҳои энергия вобастагӣ дорад.

Норасоии нерӯи барқ дар мавсими тирамоӣ зимистон 4 - 4,5 млрд. кВт. соатро ташкил медиҳад ва дар Ҷумҳурии Тоҷикистон маисудияти истифодабарии нерӯи барқ ҷорӣ карда мешавад. Дар мавсими тобистон бошад, Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонад бо ҷунин мисдор ҷаъми иловагии нерӯи барқро истеисол намояд, инҷунин онро содирот намояд.

Вазъи кунунии сатҳои пасти ҷаъмоварии маблағи барқи истифодашуда, нархномаи пасти амалкунанда, истифодабарии таисизоти барқии энергия талаб, дастрас набудани манбаҳои дигари сӯзишворӣ ба сатҳои пасти техникаи истисодӣ, норасоии барқ ва талафоти аз меъёр зиёди технологӣ оварда мерасонад.

Дар мавсими зимистон ин омилҳо ва талаботи афзуншавандаи мавсими

ба нерӯи барс, камшавии маҷрои дарёио мушкилоти зиёдеро ба миён меорад. Дар ёлати паст зарор доштани истихроӣи гази табиӣ, ангишт ва нафти ватанӣ, инчунин баланд рафтани нархи маҷсулоти энергетикӣ, ки аз хориҷи кишвар ворид карда мешавад, боиси зиёд шудани истифодабарии сӯваи барс аз тарафи тамоми гурӯҳио истифодабарандагон мегардад.

Сайд кардан зарур аст, ки новобаста аз ин омилӣ ва фарсуда гардидани таъйизот, соҳаи электроэнергетикаи Ёумиурии Тоҷикистон дар давраио мушкилтарин барои ёмури зарари молиявӣ мебинад ва соҳаио иҷтимоӣ истисодии кишварро бо нерӯи барси арзон таъмин менамояд.

Дар баробари ин, тамоҷли афзоиши шумораи истифодабарандагони нерӯи барс нисбат ба истидорӣи истеисоль, истифодаи самараноки захираио обио энергетикӣ ва таъия намудани сиёсат ва стратегияи самарабахш, сабул намудани нашлао чорабиниои муайян дар бахши сарфаёии энергияро талаб менамояд.

Дар маъилаио татбиси Барнома фаъолияти соҳаи электроэнергетика равона карда мешавад ба:

- таъмиру барсарорсозии истидорӣи мавиуда;
- сохтмони истидорӣи нав, зеристгоио ва хатио интисоли барс;
- истифодаи васеи манбаёи барсароршавандаи энергия;
- амалӣ намудани чорабинио оид ба азнавсозии системаи баисобгирии нерӯи барс, гузарии ба истифодаи воситао таъйизоти каммасраф;
- паст кардани талафоти технологияи тиоратии энергия;
- баланд бардоштани низоми пардохт, пешниод намудани имтиёз ва явасмандгардони истифодабарандагони энергия.

Бояд тазаккур дод, ки норасоии маҷсулоти энергетикӣ ба паст гардидани сатии рушди соҳаио истисодиёт, соибкорӣ, шуъли аиоль, сатии иҷтимоӣ, ба даст овардани таисилот, таъминот бо оби тоза ва хизматрасонии тиббӣ оварда мерасонад. Дар навбати худ истифодаи ҷайримасадноки янгалӣ боиси сар задани фалокатио экологӣ мегардад. Бинобар он, дар амал татбис намудани нашлао чорабиниои мушаххас дар ин самт зарур, ятмӣ ва афзалиятнок мебошад.

Чӣ тавре, ки Президенти Ёумиурии Тоҷикистон дар Паёми худ ба Маёлиси Олии Ёумиурии Тоҷикистон аз 15 апрели соли 2009 сайд намуд: "Мо минбаъд низ иҷиати расидан ба ядафи стратегияи худ - ба даст овардани истислолияти энергетикӣ кишвар саъю талош хоём кард, то ин ки захираио гидроэнергетикӣ мамлакат ярчи бештар ба нафӣ мардуми кишвар ва минтаса истифода бурда шаванд", бояд амалӣ гардонида шавад. Аз ин лиёз, "Барномаи истифодаи самараноки захираио обио энергетикӣ ва сарфаёии нерӯи барс барои солио 2012-2016" яуӣате мебошад, ки дар асоси фармони Президенти Ёумиурии Тоҷикистон "Дар бораи тадбирио иловагии истифодаи сарфаёёнаи энергия" аз 24 апрели соли 2009 ва нашлао чорабиниои стратегӣ, ки ба рушди соҳаи энергетика равона шуда, таъия гардидааст.

Дар асоси Барномаи мазкур амалисозии нашлао чорабинио оид ба истифодаи самараноки захираио обио энергетикӣ ва сарфаёии энергия имконият медиад, ки то соли 2016 амнияти энергетикӣ таъмин гардида, барои рушди соҳаио иҷтимоӣ истисодии Ёумиурии Тоҷикистон заминаи устувор гузошта шавад.

2. Асосио яусуъ ва молиявӣ Барнома

1) "Барномаи истифодаи самараноки захираио обио энергетикӣ ва сарфаёии нерӯи барс барои солио 2012-2016" мувофиси талаботи Стратегияи миллии рушди Ёумиурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2015, Консепсияи рушди Комплекси сӯзишвории энергетикӣ Ёумиурии Тоҷикистон барои солио 2003-2015, Сонуни Ёумиурии Тоҷикистон "Дар бораи дурнамоио давлатӣ, консепсияио стратегияио ва барномаио рушди иҷтимоӣ истисодии Ёумиурии Тоҷикистон", Паёми Президенти Ёумиурии

Тоҷикистон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 15 апрели соли 2009, сонунӣ ва санадҳои меъриҳои ҷисмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон тағия қарда шудааст.

Асоси ҷисмҳои Барномаҳои иҷтимоӣ зерин ташкил медианд:

- Сонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи энергетика";
- Сонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи сарфаӣҳои энергия";
- Сонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи сармоягузорӣ";
- Сонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи истифодаи манбаҳои барсароршавандаи энергия";
- Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи тадқиқоти иловагии истифодаи сарфаӣёнаи энергия" аз 24 апрели соли 2009, №653;
- сарори Ҷукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 августи соли 2002, №318 "Дар бораи Консепсияи рушди соҳаҳои Комплекси сӯзишвории энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солиҳои 2003-2015";
- сарори Ҷукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 майи соли 2010, №280 "Дар бораи тасдиқ намудани қорабиниҳои оид ба амалисозии лоиҳаҳои афзалиятнок дар соҳаи энергетикаи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солиҳои 2010-2015";

- "Барномаи дарозмуддати бунёди силсилаи нерӯгоҳҳои барси оби хурд барои солиҳои 2009-2020", ки бо сарори Ҷукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 2 феввали соли 2009, №73 тасдиқ қарда шудааст.

2) Татбиқ намудани нашоҳои қорабиниҳои Барнома сарчашмаи маблағгузориҳои талаб менамояд, ки он аз исоби сармоягузориҳои ватаниҳои хориҷӣ муайян қарда мешавад. Тибқи исобҳои пешакӣ ва асосноккунии техникӣ иқтисодии лоиҳаҳои дар бахши самараноқӣ ва сарфаӣҳои энергия маблағгузориҳои умумӣ барои амалисозии Барнома 2 млрд. 933 млн. доллари ИМА-ро ташкил медианд.

3) Аз он ҷумла:

- барсарорсозӣ, сохтмон ва таъмири нерӯгоҳҳои барсӣ - 2 462,38 млн. доллари ИМА;
- сохтмони зеристгоҳҳои ва ХИБ-и баландишддат - 270,1 млн. доллари ИМА;
- қардани талафоти нерӯи барс бо роиҳои насби исобкунақҳои электронӣ - 83 млн. доллари ИМА;
- азнавсозӣ ва ташкили системаи мутамаркази назорати диспетчерӣ ва баисобгирии нерӯи барс - 21,6 млн. доллари ИМА;
- таъсиси қорхонаи нав бо истидори истеисолии 1,2- 1,5 млн. адади лампаҳои қаммасраф дар як сол - 1,5 млн. доллари ИМА.

3. Масоми вақолатдор оид ба татбиқи Барнома

4) Фармоишқари давлатии Барнома Ҷукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Ҷамоиғангсоз ва масоми вақолатдори Барнома - Шӯрои ҷамоиғангсози назди Ҷукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад, ки бо сарори Ҷукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 2 декабри соли 2009, № 660 тасдиқ шудааст.

Назорати татбиқи Барномаҳои Шӯрои ҷамоиғангсозии назди Ҷукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ менамояд.

Иירוқунандағони асосии Барнома:

- Вазорати энергетика ва саноати Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- Вазорати рушди истисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- Вазорати мелиоратсия ва захираҳои оби Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- Қумитаи давлатии сармоягузорӣ ва идораи амволи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

5) Дар ҷараёни татбиқи Барнома ҷамаи сарорӣ, ки аз тарафи Шӯрои ҷамоиғангсозӣ сабул мегарданд, барои баррасӣ ба Ҷукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод қарда мешаванд.

6) Вазорати энергетика ва саноати Ҷумҳурии Тоҷикистон яқӣ бо вазорату идораҳои дахлдори ҷумҳурӣ ҷар сол оид ба ҷараёни иירוи

Барномаи мазкур ба Ҷукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷозат пешниҳод менамоянд.

4. Масъади Барнома

7) Масъади Барнома аз амал намудани нашою чорабинию оид ба самаранокӣ ва сарфаиҳои нерӯи барқ ва паст кардани талаботи энергетикӣ маӣмӯи маӣсулоти дохил дар асоси заминаи ҷиссия молиявӣ, ташкили техникӣ ва истифодаи осилони захираи обию энергетикӣ ва фароӣам овардани шароити муоид барои таъмини амнӣати энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон иборат мебошад.

5. Вазифаи асосии Барнома

8) Вазифаи асосии Барнома аз самти зерин иборат мебошад:

- сохтмон ва ба истифода додани истидори нав, таидиду азнавсозӣ ва таъмиру барсарросии истидори мавиуда, бунди инфрасохтори дахлдор дар соаи електроэнергетика;
- сохтмони зерстрою ва хати интисоли барқи баландишдат;
- ташкил намудани шакли нави назорати диспетчерӣ ва баисобгирии нерӯи барқ;
- иор кардани системаи нави муосири баисобгирӣ ва таъмини пардохти иатми маблаи истифодабарии нерӯи барқ;
- кам кардани талаботи энергияи маӣсулот дар амаи соаи истисодиёт дар асоси иор кардан ва гузариши пурра ба истифодабарии таиизот ва асбоби муосири каммасраф;
- кам кардани талафоти технологӣ ва тиорати нерӯи барқ;
- иор намудани ташкиси энергетикӣ субьекти хоагидор, сертификатсиякунии маӣсулоти энергияталаб, системаи меёрони нав оид ба харооти нерӯи барқ ба ар як воиди маӣсулоти истеисолшаванда, инчунин тамбагузори иатм ва сертификатсияи асбоби барқи маиш;
- бо масъади иалби сармоагузори дохилию хориӣ, фароӣам овардани шароити муоиди маблагузорӣ дар бахши самаранокӣ ва сарфаиҳои энергия;
- ташкил намудани заминаи боътимоди сармоагузорӣ барои рушди соаи електроэнергетика;
- истифодаи vase аз манбаи барсароршаванда ва алтернативии энергия;
- пешниҳоди имтизи барои истифодабарандагони потенциал бо масъади иор намудани усули сарфаиҳои нерӯи барқи хоагидор;
- ташкил ва тамили системаи таълими иттилоот дар бахши сарфаиҳои энергия;
- дар асоси харооти vase истеисол ва интисоли нерӯи барқ, давра ба давра баланс бардоштани тарифи барои амаи гурӯи истифодабарандагон тибси сонугузори Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- татбиси сиёсати сарфаиҳои энергия ангоми сохтмони иншооти нави маъмури истисомат ва таидиди иншооти мавиуда дар бахши манзили коммуналь;
- таъмини реаи муайяни кории манбаи истеисоли барқ, тасмоти дурусти сарбории системаи електроэнергетикӣ ва баланс бардоштани самаранокии истидори истеисолкунанда;
- ташкил намудани заминаи илми техникӣ ва дар истеисолот иор намудани дастоварди илм дар бахши сарфаиҳои энергия;
- таъмиру барсарросии дегхонаи ва шабакаи мавиудаи гармидиӣ;
- сохтмон ва ба истифода додани дегии барқи автономӣ;
- тайер кардани мутахассисони соавӣ;
- фароӣам овардани шароити муоид ва инфрасохтор барои содироти нерӯи барқ;
- паст кардани таъсири манфи иншооти энергетикӣ ба муити зист

ва беатар намудани системаи экологии минтасаи кишвар.

6. Ҷолати волеъ ва талаботи ӯмури ба неӯи барс

9) Истидори умумии мусарраршудаи системаи электроэнергетикии ӯмури Тоикистон ба 5070 МВт баробар буда, исси неӯгоии барси ӣароратъ 320 МВт -ро (6,3 ӯоиз) ташкил медиад ва неӯи барс асосан аз исси неӯгоии барси объ истеисол карда мешавад.

Аз сабаби он, ки обанбори аз ӣама бузурги ӯмури "Норак" (10,5 км. мукааб) хусусияти танзими мавсими обро дорад, дар мавсими тирамои зимистон норасоии неӯи барк. ба 4 - 4,5 млрд.кВт.соат боъ мемонад. Сабаби дигари норасоии суваи барс пурра ӯаъолият накардани Марказии барсу гармидии ш.Душанбе (198 МВт) ва ӯвон (120 МВт) дар мавсими тирамои зимистон мебошад, ки аз кам гармидани воридоти гази табиъ ва маисулоти нафтъ ба ӯмури Тоикистон ва мунтазам боло рафтани нархи молу маисулоти энергетикъ вобаста мебошад.

Истеисол, воридот ва содироти неӯи барс дар давраи солии 2005-2009

Їадвали 1

Манбаи истеисол	Воиди ченак	Солио				
		2005	2006	2007	2008	2009
1	2	3	4	5	6	7
Неӯгоии барси объ	млн. кВт.с	16814,5	16503,3	16935,7	14495,78	14,007,12
Маркази барсу гармидии	млн. кВт.с.	98,8	197	336,1	252,43	147,49
Ҷамагъ	млн. кВт.с.	16913	16700	17272	14748	14154
Воридот	млн. кВт.с	1042	1557	1057	1917	1276
Содирот	млн. кВт.с	798,0	948,0	969,0	1054	1232

Истифодабарии неӯи барс дар давраи солии 2005-2009

Їадвали 2

Гурӯи истифодабарандагон	Воиди ченак	Солио				
		2005	2006	2007	2008	2009
ТАЛКО	млнкВт.с	6282	7108	7223	7107,3	6365,17
Саноат	млн.кВт.с	905	1005	795,6	622,32	438,58

Обёрии мошинь	млн.кВт.с	1546	1677	1648,7	1521,14	1497,65	
Килшварзъ	млн.кВт.с	572	563	31,4	28	15.86	
Буїет	млн.кВт.с	426	410	478,2	480,23	420	
Истифода барандагони маишъ	Млн.кВт.с	3941	3352	3044,6	2818,25	3617,80	
Дигарон	Млн.кВт.с	438	423	1179,4	1140,93	1452,85	
Гамагъ Бароварди муфид	Млн.кВт.с	14110	14539	14401	13718	13808	
Талафоти техникъ	Млн.кВт.с	3048	2728	2940	2970	2086	
	%	17,8	15,7	16,9	17,8	13,12	

10) Аз таїли нишондиандаи іадвали 1 ва 2 бармеояд, ки истеисол ва истифодабарии нерӯи барс дар іуміуръ хусусияти таъйирёбанда дошта, аз давомнокии марїлаи солии камобъ ва серобии дарёио вобаста мебошад. Бинобар он, нерӯи барс бо дарназардошти воридоти іаїми муайяни маїрои дарё ба обанборіо ва самаранок ба рої мондани реїаи фаъолияти силсиланерӯгоїіо истеисол карда мешавад.

Бо сабаби он ки дар мавсими тирамоїу зимистон дар дарёио іараёни об кам мегардад, истидори истеисолии нерӯгоїіо паст гардида, зарурати іоръ кардани маїдудияти истифодабарии нерӯи барс ба миён меояд. Дар ин іолат талаботи соїаїои иїтимоїю истисодии іуміуръ ба нерӯи барс сонёъ карда намешавад ва чъ тавре, ки дар боло зикр гардида буд, норасоии нерӯи барс ба мисдоръ 4,5 млрд.кВт.соат бошъ мемонад.

11) Бо масади кам кардани соатїои маїдудияти истифодабарии нерӯи барс дар іуміуръ дар давоми татбиси Барнома Фармони Президенти Іуміурии Тоїкистон "Дар бораи тадбирїои иловагии истифодаи сарфаїўенаи энергия" аз 24 апрели соли 2009, №653 мавриди амал сарор мегирад.

Яъне, гузариши пурра ба истифодаи технологияи каммасрафи барсъ, яке аз роїїои асосии сарфаїўии энергия ва паст кардани сарбории системаи электрэнергетикъ мебошад. Танїо аз іисоби амаль кардани чорабинии мазкур имконият пайдо мешавад, ки захираїои обио энергетикиро ба таври осилона истифода бурда, дар давоми панї соли татбиси Барнома 3,2 млрд.кВт.соат нерӯи барс сарфа гардад. Дар баробари ин, баъди сохтмон ва ба истифода додани обанбори дорои хусусияти танзими бисёрсолаи об ва истидорїои нави энергетикъ истидори мусарраршудаи нерӯгоїіо то соли 2016 ба 6694 МВт ва истеисолинерӯи барс ба 24495 млн.кВт. соат расонида мешавад. Дар сурати расидан ба чунин нишондиандаїо мутаносибан тамоми соїаїои иїтимоъ ва истисодии іуміуръ бо нерӯъ барс таъмин гардида, іамин тавр, то соли 2016 истислолияти энергетикъ ба даст оварда мешавад.

Сайд кардан зарур аст, ки яке аз вазифаїои асосии Барнома бартараф намудани талаботи кишвар ба воридоти нерӯи барси ба іисоб рафта, дар ин самт баъди ба истифода додани истидорїои нав тавозуни истидор, истеисол ва талафоти нерӯи барс дар системаи энергетикъ ба нишондиандаїои зерин мерасад:

Дурнамои истидори, истеисол ва талафоти нерӯи барс дар системаи энергетикъ дар давраи солии 2012-2016

Ҷадвали 3

№	Нишондианда	Воиди ченак	Соли				
			2012	2013	2014	2015	2016
1	Истидори мусаррап шудаи НБО	МВт	4972	4982	5006	5806	5806
2	Истидори мусаррап шудаи НБІ	МВт	318	588	588	888	888
3	Истидори умумии мусаррапшуда	МВт	5290	5570	5594	6694	6694
4	Истеисоли солонаи нерӯи барс	Млн. кВт.с.	17158	18812	18895	24495	2449
5	Талафоти технологъ	%	14,5	14,0	13,5	13,2	13,0
		млн.кВт.с.	2488	2633	2550	3233	3184

7. Таъми воридоту содироти нерӯи барс

12) Соли 2009 баъди аз системаи ягонаи энергетикии Осиёи Марказӣ аз ҷониби Ҷумҳурии Ўзбекистон ӯдо намудани хатҳои интисоли барси Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин бо сабаби мавҷуд набудани роҳҳои дигари алтернативии интисоли нерӯи барс истидори содиротиву воридотии Ҷумҳурии Тоҷикистон маъдуд гардид.

Аз ин лиӯз, яке аз тадақиҳои асосии Барнома гузаронидани корҳои таъмиру барсарорсозии истидорӣ мавҷуда ва ба истифода додани истидорӣ нав аз ҷисби сармоягузориҳои дохилӣ ва беруна ва дар баробари ин, сохтмони зеристгоҳҳои баландишдат ва хатҳои интисоли барси 500кВ ва 220кВ мебошад. Дар ин замина имконият барои таъмини бозғамии нерӯи барс дар дохили кишвар ва содироти он ба хориҷи ҷумҳурия фароӣам меояд.

13) Ба содирот баровардани нерӯи барс барои ӣалли вазифаи асосии Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2015 тавассути баланд бардоштани нишондиандаҳои истисодӣ ва беӣтар гардидонидани ваъи иӣтимоии аӣолӣ, паст кардани сатҳи камбизоатӣ то ӣадди асал мӯсодат менамояд.

Дурнамои воридоту содироти нуруи барс дар системаи энергетикъ дар давраи солии 2012-2016

Ҷадвали 4

№	Нишондианда	Воиди ченак	Соли				
			2012	2013	2014	2015	2016
1	Истеисоли солонаи	млн.	17158	18812	18895	24495	24495

	нерӯи барс	кВт.с.						
	Талабот ба вори	млн.	3742	2088	2005	-	-	
	доти мавсимъ	кВт.с.						
	Вориidot воеъ	млн.	326	-	-	-	-	
		кВт.с.						
	Истидори содиротъ	млн.	5258	6912	6995	7400	7400	
		кВт.с.						

8. Талаботи соіаи електроэнергетика ба мутахассисони соіавъ ва чорабиниёе, ки дар ин самт гузаронида мешаванд

14) Соіаи електроэнергетикаи іуміуръ іиіати иіро намудани коріои насбу васлқунъ, гузаронидани таъмиру тармими воситаю таіизоти нерӯгоііои оби барсъ, муіаііаз гардонидани системаи назорат ва автоматиқунонидаи истеісолот, барои идорақунии боъътимоди шабақаіо ва системаіои барсъ ва таъсиси ҳадамоти автоматиқунонидаи диспетчеръ ба мутахассисони касбъ эітйіі дорад.

Бинобар ин, барои тайёр кардани муіандисон, васлгарони барс ва челонгарон дар бақшиіи зерин тадбиріои заруръ андешида мешаванд:

- нерӯгоііои барсъ;
- таъмини барс;
- автоматиқунонъ ва іифзи релеи дастгоііои барсъ;
- манбаъіои алтернативъ ва барсароршавандаи энергия;
- соқтмони иншооти гидротехникъ;
- истисодиёт ва ташқили истеісолот дар соіаи энергетика;
- системаи автоматиқунонидаи коркарди иттилоот;
- шабақаіои алоса ва системаи коммуникатсионъ.

15) Бинобар ин, яке аз вазифаи асосъ дар іараёни татбиси Барнома, тайёр кардани мутахассисони соіавъ муайян карда шудааст.

Сайд кардан зарур аст, ки дар іуміуръ корқонаіои истеісоли воситаю таіизоти асосии нерӯгоіи оби барсъ ва системаіои автоматиқунонидаи истеісолот вуіуд надорад, бинобар ин дар давоми соліои 2012-2016 дар асоси озмун ва бастани шартномаи сеіониба, іавонони лаёсатманд барои таісил ба хориіи кишвар равона карда мешаванд. Маблаъіо барои хароіоти таісил, іойи зист, роіқиро ва стипендияро, соле як маротиба ширқатіои энергетикъ пардохт менамоанд. Татбиси чорабинии номбурда барои фароіам овардани заминаи устувори тақассусъ, амалъ намудани сиёсати самаранок дар бақши ташқил, идорақунъ, банасшагиръ, инноватсияи соіа, иірои коріои соқтмонъ, таъмиру барсарорсоъ ва таідиду азнавсозии иншооти електроэнергетикъ мусоидат менамоанд.

16) Бо масади татбиси сиёсати давлатии кадрии іуміурии Тоіикистон ва аіамияти бештар додан ба тайёр кардани мутахассисони маіалль дар давоми соліои 2012-2016, таъсиси гурӯііо ва кафедраіои нави самти энергетикъ дар муассисаіои таълимии іуміуръ, аз он іумла дар Донишгоіи техниқии Тоіикистон ба номи академик М.Осимъ, Донишкадаи энергетикии шаіри Сӯрълонтеппа ва Донишгоіи давлатии шаіри Хуіанд бояд ба роі монда шавад.

17) Бо дарназардошти талаботи соіаи електроэнергетика дар давоми соліои 2012-2016 тайёр кардани мутахассисон тибси іадвали 5 амалъ мегардад:

Іадвали 5

Нилшондиіандаіои дурнамо

	Номгуй	Соли 2012	Соли 2013	Соли 2014	Соли 2015	Соли 2016					
	Ихтисосио	Тахассус ва шумора	Тахассус ва шумора	Тахассус ва шумора	Тахассус ва шумора	Тахассус ва шумора					
		Магь- лум- оти- Олии му iан- дис	Магь- лумо- ти- кас- бию тех- никъ (васл гари барс челон гар	Магь- лум- оти- Олии му iан- дис	Магь- лумо- ти- кас- бию тех- никъ (васл гари барс челон гар	Магь- лум- оти- Олии му iан- дис	Магь- лумо- ти- кас- бию тех- никъ (васл гари барс челон гар	Магь- лум- оти- Олии му iан- дис	Магь- лумо- ти- кас- бию тех- никъ (васл гари барс челон гар	Магь- лум- оти- Олии му iан- дис	Магь- лумо- ти- кас- бию тех- никъ (васл гари барс челон гар
1	Нерүгөи иои оби барсь	18	36	24	46	30	56	36	66	42	76
2	Тагмини- барс	34	68	40	78	46	88	52	98	58	108
3	Автомати- кунонь ва Жифзи ре- леи дасг- ооио ба рсь	10	-	16	-	22	-	28	-	34	-
4	Манбагьио алтернат- ивь ва ба рсарорша- вандаи- энергия	6	16	10	20	14	26	20	32	24	38
5	Сохтмони иншооти гидротех никъ	6	10	10	20	16	28	22	34	30	50
6	Истисоди- ёт ва та- шкили ис- теисолот дар соиаи энергет- ика	4	-	10	-	12	-	14	-	16	-
7	Системаи автомати- кунонидаи коркарди	6	-	10	-	16	-	22	-	28	-

ИТТИЛООТ											
8 Шабакҳои	6	14	10	20	16	24	20	34	24	40	
алоса ва											
системаи											
коммуни-											
катсия											
Ҷамағат:	90	144	130	184	172	222	214	264	256	312	

9. Роїҳои ноил гардидан ба ҷадаф ва вазифаҳои асосии Барнома

18) Роїҳои ноил гардидан ба ҷадаф ва вазифаҳои асосии Барнома иниёнд:

- бо масади самаранок истифода бурдани захираҳои оби энергетикӣ ва дар асоси санади меъриҷи ҷиссии Ҷумҳурии Тоҷикистон иалб намудан ва ҷавсманд гардонидани сармоягузорӣ барои истеисоли нерӯи барси аз ҷиати экологӣ тоза ва ҷорӣ намудани восита ва таҷизоти каммасрафи энергия;

- таҷид ва идоракунии корпоративии бахши электроэнергетика;

- дар асоси ҳаҷоти восеи истеисолу интисоли нерӯи барси ва арзиши аслии истеъмолӣ, мусарраф намудани тарифи ва ҷароғам овардани шароити, ки собилияти пардохти истифодаи энергияро таъмин менамояд;

- тавсият бахшидан, озод кардан, ҷорӣ намудани шакли пешсадам ва самаранок муносибатҳои бозаргонӣ дар соҳаи электроэнергетика;

- бо масади руҷди истеисолоти энергияи каммасраф, гузариши пай дар пай ба истифодаи технология, воситаи таҷизот, асбоб ва масолеҳи каммасрафи энергия;

- истифодаи восеи манбаҳои барсароршаванда ва ҷайриғанавии энергия;

- бо масади баҷгузори мутобисати меёр ва стандартҳои амалкунанда дар бахши сарфаӣии энергия ва асосноккунии ҷораҳои андешидашаванда, гузаронидани ташхиси сарордоҳои лоиавӣ оид ба масъалаи самаранокӣ ва сарфаӣии энергия;

- таҷия ва тақмили механизми ва ҷашангиҳои ҷавсмандкунии истисодие, ки дар ҷараёни истеисолот ва хизматрасонӣ, истифодаи самаранок ва сарфаӣии энергияро таъмин менамояд;

- ба таври ҷатмӣ ҷорӣ намудани стандартҳои яғонаи самаранокӣ энергия, тамбагузорӣ ва сертификатсияи асбобҳои барси;

- тасмоти осилонаи сарборӣ дар системаи электроэнергетикӣ ва баланд бардоштани самаранокӣ истидорӣи истеисоли барси;

- табдил додани деғонаи ба марказҳои барсу гармидиӣ бо истифода аз манбаҳои алтернативии энергия;

- ҷорӣ ва тақмил додани шакли нави системаи баисобгирӣ ва кам кардани талафоти технологӣ ва тиоратӣ;

- истифодаи самаранокӣ партовҳои гармидиандаи дуҷмдараҷаи энергетикӣ (оби гарм, конденсат, газҳои дудӣ, партовҳои буӣ ва газ, партовҳои субурӣи корезӣ) дар шабакаҳои гармидиӣ, таъмини истифодабарандагони саноатӣ тиоратӣ ва маалиҳои аиолинишин бо гармӣ ва оби гарм;

- кам кардани ҳаҷоти энергетикӣ ва баланд бардоштани расобатпазирии маисулоти истеисолшаванда дар бозори дохилӣ ва беруна;

- сабул ва тасдиси нашаи ҷорабиниҳои сармоягузорӣ дар бахши самаранокӣ ва сарфаӣии энергия;

- бо рои амалӣ намудани нашаи ҷорабиниҳои дар бахши самаранокӣ ва сарфаӣии энергия, ҷуброн намудани ҳаҷоти сармоягузорӣ ва ба даст овардани ғоидаи молиявӣ;

- ташкили корхонаҳои истеисоли воситаҳои таҷизот ва лампаҳои каммасраф ва корхонаҳои коркарди партовҳои лампаҳои каммасраф;

- барсарор ва азнавсосии субуріои шабакаіои гармидиїъ ва системаіои гармидиїи биноіои маъмурию истисоматъ ва иншооти саноатъ;
- таїя ва татбиси лоїаіои сохтмони биноіои маъмурию истисоматъ ва иншооти саноати каммасрафи энергия;
- іоръ кардани системаи бисёрсоїавии таълимъ дар бахши сарфаїїи энергия;
- такмил додани нашлаю барномаіои таълимъ тибси дастовардіои илму техника дар бахши самаранокъ ва сарфаїїи энергия;
- ташкили заминаіои таълимю методъ ва илмю таїсисотъ, баланд бардоштани ихтисоси мутахассисони дорои маълумоти миёна ва олии технику истисодъ;
- васеъ намудани аспирантура ва докторантура барои тайёр кардани кадрю бо маълумоти олъ, таъсиси мактабіои илмии миллъ дар бахши технологияи пешсадам оид ба масоили самаранокъ ва сарфаїїи энергия ва менеїменти энергетика;
- таъсис додани марказіои байнисоїавъ, байнидавлатии илмю таїсисотъ ва таълимъ оид ба гузаронидани коріои илмю омӯзишъ дар бахши технологияи пешсадами каммасрафи энергия;
- таъсис додани шабакаи ягонаи иттилоотъ ва манбаи маълумот оид ба мушкилот ва дастовардіои кишваріои пешрафта дар бахши сарфаїїъ ва осилона истифода бурдани захираіои обию энергетикъ;
- дар сатїи байналмилалъ сабул намудани санадіои меъерю іусусъ оид ба истифодаи захираіои обию энергетикъ ва таїя намудани нашлаи идоракунии институтсионалъ ва молиявию истисодъ;
- іоръ намудани меъеріое, ки барои кам кардани іиссаи истеїсолоти энергияталаб ва барои таъмини шароит іїїати рушди истеїсолоти камэнергияталаб ва илмталаб мусоїдат менамояд.

10. Чорабинию іїїати татбиси Барнома

19) Дар ин самт корю барои баланд бардоштани самаранокїи соїаи електроэнергетика идома меїбад ва то охири соли 2016 тарифи нерўи барс, давра ба давра зиїд карда мешавад.

Бо масади фаъолияти бозїтимоди шабакаіои барсъ ва кам кардани талафоти нерўи барс, то соли 2016 аз іисоби маблаъїои худъ ва іалби институтіои байналмилалии молияви лоїаіои "Системаи идоракунии диспетчеръ ва іамъ овардани маълумот дар маркази асосии идоракунии диспетчеръ" (арзїши лоїа 21,6 млн. доллари ИМА) ва "Кам кардани талафоти нерўи барс" дар вилояти Сулд (66 млн. Евро) амалъ карда мешавад.

20) То соли 2016 ба итмом расонидани чорабинию банашагирифташуда ва оъозгардида іїїати барсарорсосъ, азнавсосъ, таїдид ва сохтмони иншооти електроэнергетикъ бояд таъмин карда шавад. Мутаносибан, татбиси лоїаіои сармоягузоръ дар давраи солию 2012-2016 барои самаранок истифода бурдани захираіои обию энергетикїи кишвар мусоїдат менамояд.

Сохтмон, азнавсосъ ва таїдиди нерўгоїіои барсъ

Їадвали 6

№	Номгўи лоїа	Мўїлати иїро (солю)	Арзїши лоїа (МЛН. ДОЛ. ИМА)	Сарчашмаи маблаъгузоръ	Истеїсоли барс дар як сол (млрд кВт.с)
1	Сохтмони НБО-и Санг-тўда-2	2011	256,0	Бонки воридот ва содироти Эрон, Ширкати "Сангоб"	1,0

	(220МВт)			(Эрон), Ёукумати Ёумиурии Тоїикис- тон, ШСХК "Барси Тоїик"	
2	Ба истифода додани нав- бати аввали "НБО-и Ролун" (800 МВт)	2015	700,0	Ёукумати Ёумиу- рии Тоїикистон	5,6
3	Сохтмони МБГ-и ш. Душан бе (270МВт)	2011-2013	400,0	Ширкати ТВЕА (ЎХХ)	1,62
4	Сохтмони НБИ "Шўроб" (300МВт)	2011-2014	350,0	Сармоягузори хориӣ	1,8
5	Сохтмони 70 НБО-и хурд	2011-2016	39,380	Сармоягузори дохилию хориӣ	0,185
6	Таїдиди НБО-и "Норак"	2010-2016	300,0	Сармоягузори хориӣ, ШСХК "БаркиТоїик"	13,0
7	Таїдиди НБО-и "Сайроссум" (126МВт)	2011-2015	127,0	Бонки аврупои таїдид ва рушд, Бонки сармоягу- зори Аврупо ва Комиссияи Аврупо	0,860
8	Таїдиди силси ла нерӯгоїи Вахш	2011-2016	250,0	Сармоягузори хориӣ, ШСХК "БарсиТоїик"	1,4
9	Таїдиди силси ла нерӯгоїи Варзоб	2011-2012	40,0	Сармоягузори хориӣ	0,116

Эзои: БСА- Бонки сармоягузори Аврупо, КА- Комиссияи Аврупо
 НБИ - Нерӯгои барси іароратъ
 МБГ - Маркази барсу гармидиӣ

Сохтмони хатїои интиїоли барс зеристгоїиои баланшиддат

Ўадвали 7

№	Номгўи лоїа	Мўїлати иїро (соїо)	Арзиши лоїа (млн. дол. ИМА)	Сарчашмаи маблағгузоръ	Эзои
1	Сохтмони "Хуїанд-Аїнъ"	2011-2012	36,9	Сарзи ЁХХ, ШСХК "Барси Тоїик"	
2	Сохтмони ХИБ-	2011-2014	28,7	Гранти Бонки	

	220кВ"Сайрос- сум -Ашт"			Осиёии рушд	
3	Сохтмони ХИБ 220кВ Геран- Румъ	2011-2014	37,7	Гранти Бонки Осиёии рушд	
4	Барсарорсозии зеристгои "Регар" 500кВ ва "Бойлозь" 220кВ	2011-2014	20,8	Гранти Бонки Осиёии рушд	
5	Сохтмони ХИБ 500кВ"НБО-и "Рольун-Душа- нбе"	2011-2013	40,0	Сармоягузории жориий, ШСХК "Барси Тоик"	
6	Сохтмони ХИБ 500кВ "НБО-и "Сангтуда 1 Регар"	2011-2013	66,0	Сармоягузории жориий, ШСХК "БарсиТоик"	

Нашаи чорабинию оид ба сарфаиуи энергия

Ќадвали 8

Гуруи истифода- барандагон	Тала- боти миёнаи солони (млн. кВт.с)	Номгўи чорабинию	Мисдор (млн. кВт.с) ва фои зи сар фаиуи энер- гия	Мисдор (млн.кВт.с) ва фоизи сарфай энергия дар тасимот ба солио				
				2012	2013	2014	2015	2016
Истифода- барандагони саноатъ ва ѓараёниои асосъ ва ѓайри саноатъ	1250	Ѓоръ намуда ни техноло- гияю, таїї- изот, мавод ва воситаюи каммасрафи энергия, воситаюи автоматику- нонидаи ёри расони истеисолот. Ѓуброни истидори Реактивъ.	250	50	50	50	50	50
			20%	4%	4%	4%	4%	4%
КВД "ТАЛКО"	7200	Татбиси лои- ѓаи "Таїдиди секюи Элек трोलизъ". Кам кардани	320	64	64	64	64	64

			хароїоти 0,8 кВт субваи барс барои іар як воиди маісулоти истеісолшав- анда.	4,5%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%
3	Истифодабар андагони соіаи буїетъ, муассисаіои хоїагии кому наль ва нас- лиїети барсъ	500	Таъсиси бо- суръат ва рушди сис- темаіои ху- дмуктори гармитаъм- инкунъ бо истифода аз намудіои алтернативии сўзишворъ дар шаіріо. Ўоръ намуда- ни техноло- гияи каммас- рафи энергия дар тамоми иншоот, ки гармидиіро талаб мена- мояд. Дар бахши манзил гузаронидани сиёсати яго- наи сарфаї- їи энергия іангоми сох- тмони бино- іои истисо матї ва дав- ра ба давра таїдид наму- дани биноіои мавіуда бо баланд бард- оштани сама- ранокии эне- ргия. Ўорї намудани ис- тифода аз манбаїои барсароршав- андаи енер- гия. Іангоми истифодаба- рии парки тролейбусіо, кам намудани талафоти сув- ваи барс.	100	20	20	20	20	20
				20%	4%	4%	4%	4%	4%

4	Насосҳои кор- езъ ва пойгои ҳои обкашии системаи обё- рии мошинъ.	1700	Таиия ва ё- рӯ намудани меъёриҳои ха- роҷоти об ва сувваи барс барои ҷар як воиди масоҳ ати замини обёришаванда Такмил дода ни системаи баисобгирии сувваи барс.	425	85	85	85	85	85
5	Истифодабара- ндағони соҳаи кишоварзъ	550	Истифодаи манбаъҳои ал тернативъ ва барсароршав- андаи энер- гия. Мукамал сохтани сис- тема баисоб гирии нерӯи барс.	55	11	11	11	11	11
6	Аиоль	5000	Истифодаба- рии таъин- оти барсии каммасраф. Истифодаи манбаъҳои барсарорша- вандаи эне- ргия, такм- ил додани системаи баисобгир- ии сувваи барс. Ба истифодаба- рии ангишт гузаронида- ни маркази- ои барсу гармидиъ ва дегхон- аю.	1500	300	300	300	300	300
				30%	6%	6%	6%	6%	6%

Дар натиҷаи амалъ гардидани нашоаи чорабиниё (Ҷадвали 8) дар давраи солиҳои 2012-2016 сарфаиҳои нерӯи барс дар системаи электротенергетикъ 2,650 млрд. кВт. соатро ташкил медиад.